

сталь, прокат. Власники вкладали в машинобудування, енергетику та інші сфери. Банки створені для обслуговування власних потреб та залучення клієнтів. Завдяки своїй фінансовій могутності найбільші компанії можуть диктувати умови не тільки своїм конкурентам, а й цілим державам. Такий бізнес завжди хоче бути монополістом, в результаті отримуємо захоплення ринку, високі ціни та неринкові методи ведення бізнесу стосовно конкурентів.

Отже, сьогодні перспективи українського малого підприємництва безпосередньо пов'язані з формуванням співпраці малих і великих підприємств. У ринковій економіці розвинутих країн сфера інтересів великих фірм так чи інакше охоплює значну частину малих господарських одиниць. У той же час стійкість положення, доходів, фінансові можливості малих фірм безпосередньо залежать від їх відносин з великими фірмами.

В Україні, використовуючи різні фінансові інструменти регулювання економіки, державним органам необхідно стимулювати та розвивати кооперацію малих і великих фірм, особливо у виробничій сфері. Україна повинна виділити пріоритетні галузі та визначитися, яким видам бізнесу допомагати в першу чергу. Від правильного вирішення залежить економічне зростання і розвиток країни.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА МІГРАЦІЯ ТА ЇЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ В УКРАЇНІ

Биковська Г.В.

Науковий керівник – Можайкіна Н.В., канд. екон. наук, доцент

Останнім часом все частіше почали писати про проблему «відпливу умів» (або «витоку мозгов»). Вираз «виток мозгов» (Brain Drain) з'явився на початку 1950-х рр. – подібним чином в Великобританії описали процес масового переїзду англійських вчених в США. За півстоліття розміри глобальної міграції кваліфікованих фахівців неймовірно зросли і нині сприймаються як серйозна загроза майбутньому багатьох держав. Значне розширення масштабів інтелектуальної міграції в останні роки зумовлено цілим рядом факторів. Серед них особливо слід виділити високий і швидко зростаючий попит економіки знань на науково-технічні кадри, який часто не здатні задовольнити місцеві системи освіти і ринки праці, що обумовлює необхідність широкого залучення зарубіжних фахівців і студентів.

Пошук кваліфікованих фахівців став одним з визначальних чинників економічного процвітання в умовах сучасної міжнародної конкуренції. Безумовне лідерство в цій області належить США, які за останні два з лишком десятиліття залучили з країн, що розвиваються

250 000 висококваліфікованих фахівців, із Західної Європи – близько 20 000 чоловік. Активно залучають іноземних фахівців і самі західноєвропейські країни. Так, у 1995-2004 рр. в розвинених країнах ЄС середньорічні темпи приросту зайнятості науково-технічних фахівців становили 2,7%, більш ніж удвічі перевищуючи аналогічний індекс (1,1%) по всіх категоріях зайнятого населення. Каталізатором інтелектуальної міграції виступають глобалізаційні процеси, в першу чергу в сфері ринку праці, бізнесу, НДДКР, освіти, інформаційно-комунікаційних технологій. Важливу роль в її розширенні грає міграційна і науково-технічна політика розвинених країн, які не тільки усувають бар'єри на шляху в'їзду висококваліфікованих фахівців і студентів, але прагнуть залучити їх різного роду стимулами і пільгами.

Україна фігурує у складі світової міграційної системи як країна походження, транзиту та прибуття мігрантів. Однак якщо в загальній структурі міграційних потоків виділити лише інтелектуальних мігрантів, то в цьому випадку, на жаль, Україна включається в процеси міжнародної міграції, переважно, лише як країна-донор високоосвічених і кваліфікованих кадрів. Виходячи з цього, проблеми, пов'язані з інтелектуальною міграцією, є надзвичайно актуальними, вирішення яких відповідає сучасним потребам українського суспільства. В умовах демографічної кризи, а вихід з якого, навіть при найбільш сприятливих умовах, буде супроводжуватися природним зменшенням населення, все більше уваги привертають до себе якісні характеристики населення, серед яких рівень освіти займає одне з чільних місць.

За даними Укрстату, протягом останніх трьох років майже 1,3 мільйона трудових мігрантів виїхали з України. З них кожен шостий мав вищу освіту. Україна вже давно стала "донором талантів" для країн-сусідів через розбіжності двох важливих параметрів. З одного боку, ми маємо непогані позиції за рівнем знань і навичок своїх громадян – 44-е місце в Рейтингу глобальної конкурентоспроможності талантів за 2018. А з іншого, на жаль, у нас відсутні можливості для їх самореалізації: Україна займає в цьому ж рейтингу 98-е місце за ступенем привабливості країни для висококваліфікованих кадрів і 99-е – за показником стану середовища.

Першою причиною інтелектуальної міграції, за даними різних соціологічних досліджень, визначені бажання поліпшити власне матеріальне становище. Серед основних причин еміграції експерти також називають відсутність перспектив професійного розвитку фахівців, недостатнє науково-інформаційне забезпечення їх діяльності та низький рівень попиту на наукомістку вітчизняну продукцію в Україні. І це не дивно, адже витрати на наукові дослідження і розробки в Україні

становлять 0,2% від ВВП, а в середньому по ЄС – більше 2%. Тому українські «мізки» мігрують до країн з найкращими умовами для своєї реалізації, де вміють залучати, розвивати і зберігати таланти.

Досвід розвинених країн свідчить, що застосування точечних інструментів державної політики здатне перетворити *braindrain* на *braingain*. Головний з таких інструментів – це створення спеціальних економічних зон і преференцій. Такі інноваційні кластери, які також називають технопарками, створюють місток між університетами та промисловістю для ефекту синергії. Вчені отримують більше можливостей для реалізації дослідницьких проєктів, а компанії-виробники – для створення наукоємних високотехнологічних продуктів. Ще одним пріоритетом європейської стратегії є "розумне зростання" – тобто розвиток економіки на основі знань та інновацій. Україна теж варто було б оголосити стратегічним пріоритетом саме інноваційний розвиток. Всім нам треба усвідомити, що найприродніший ресурс нашої країни – це люди, інтелектуальний потенціал.

АНТИКРИЗОВИЙ КОНСАЛТИНГ ЯК ФОРМА АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кроль В.Ю.

Науковий керівник – Можайкіна Н.В., канд. екон. наук, доцент

В умовах кризи економіка вимагає від підприємств якісної розробки й запровадження ефективних механізмів управління та регулювання їх діяльності. Ті економічні проблеми, які існують на сьогодні мають доволі специфічні форми прояву, оскільки економіка України є невіддільною складовою світової економіки. У такій ситуації основна увага спрямована на проблеми ефективного управління, яке направлене на забезпечення роботи підприємства при будь-якій ситуації на світовому ринку. Антикризовий менеджмент – це особливий підхід до управління, він пов'язаний, в більшості випадків, з оптимізацією діяльності, ресурсів, оргструктури, витрат. Причому, саме з оптимізацією, а не з тотальним скороченням, припиненням, закриттям, звільненням і «замкненням на собі».

Метою антикризового консалтингу є надання рішень організації-замовнику у виведенні його бізнесу з кризового стану. Безпосереднє виведення бізнесу з кризи реалізується організацією-замовником відповідно до рекомендацій, наданих організацією-виконавцем. Антикризовий консалтинг можна розглядати як проєкт, а не операційну діяльність організації. Це пояснюється тим, що антикризовий консалтинг має всі основні характеристики проєкту: по-перше, певну мету;